

MAA- JA METSÄTALOUSMINISTERIÖN ASETUS VESILINTUJEN HÄMÄRÄMETSÄSTYKSEN KIELTÄMISESTÄ METSÄSTYSVUOSINA 2023–2026

Pääasiallinen sisältö

Elinympäristöjen muutos ja luonnon monimuotoisuuden väheneminen vaikuttavat merkittävästi vesilintukantoihin ja siten myös mahdollisuuksiin hyödyntää niitä metsästämillä. EU:n biodiversiteettistrategiassa kaikki EU:n jäsenvaltiot ovat sitoutuneet pysäyttämään luonnon monimuotoisuuden vähenemisen vuoteen 2030 mennessä. Useiden riistasorsien kannat taantuvat. Vesilintukantojen taantuma on välttämätöntä pysäyttää. Metsästyksistä on harjoitettava kestävä käytön periaatteella niin, että kantoja ei vaaranneta. Taantuvien vesilintulajien metsästyksistä on rajoitettava varovaisuusperiaatteella, jotta metsästyksistä ei entisestään heikennä kantojen tilaa.

Monet vesilintulajit muistuttavat toisiaan rakenteellisesti ja kooltaan, ja huonoissa valaistusolosuhteissa niiden erottaminen esim. lentokuvion perusteella on vaikeaa kokeneellekin lintuharrastajalle tai metsästäjälle. Lajien erottamisen vaikeus on tunnistettu useissa maissa, joissa metsästyksistä hämäräaikaan on jo rajoitettu.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella kiellettäisiin vesilintujen metsästyksistä auringonlaskua seuraavan tunnin päättymisestä auringonnousua edeltävän tunnin alkuun asti.

Maa- ja metsätalousministeriön tavoitteena on tämän asetuksen avulla osaltaan varmistaa, että vesilintukannat eivät vaarannu, luontoa ei tarpeettomasti vahingoiteta, riistakantaa ei vaaranneta eikä eläimille tuoteta tarpeetonta kärsimystä. Lisäksi tavoitteena on, että metsästyksen säätely noudattaa kestävä käytön periaatetta ja metsästyksistä olisi eettistä ja vastuullista.

Hämärämetsästyksen kieltämisen positiivisia vaikutuksia ovat lajintunnistuksen ja amputilanteen parantuminen, sekä sosiaalisen kestävyuden paraneminen. Vesilintujen aktiivisin iltalentokausi ajoittuu hämäräaikaan, joten hämärämetsästyksen kieltäminen todennäköisesti pienentää saaliita.

1 Nykytila

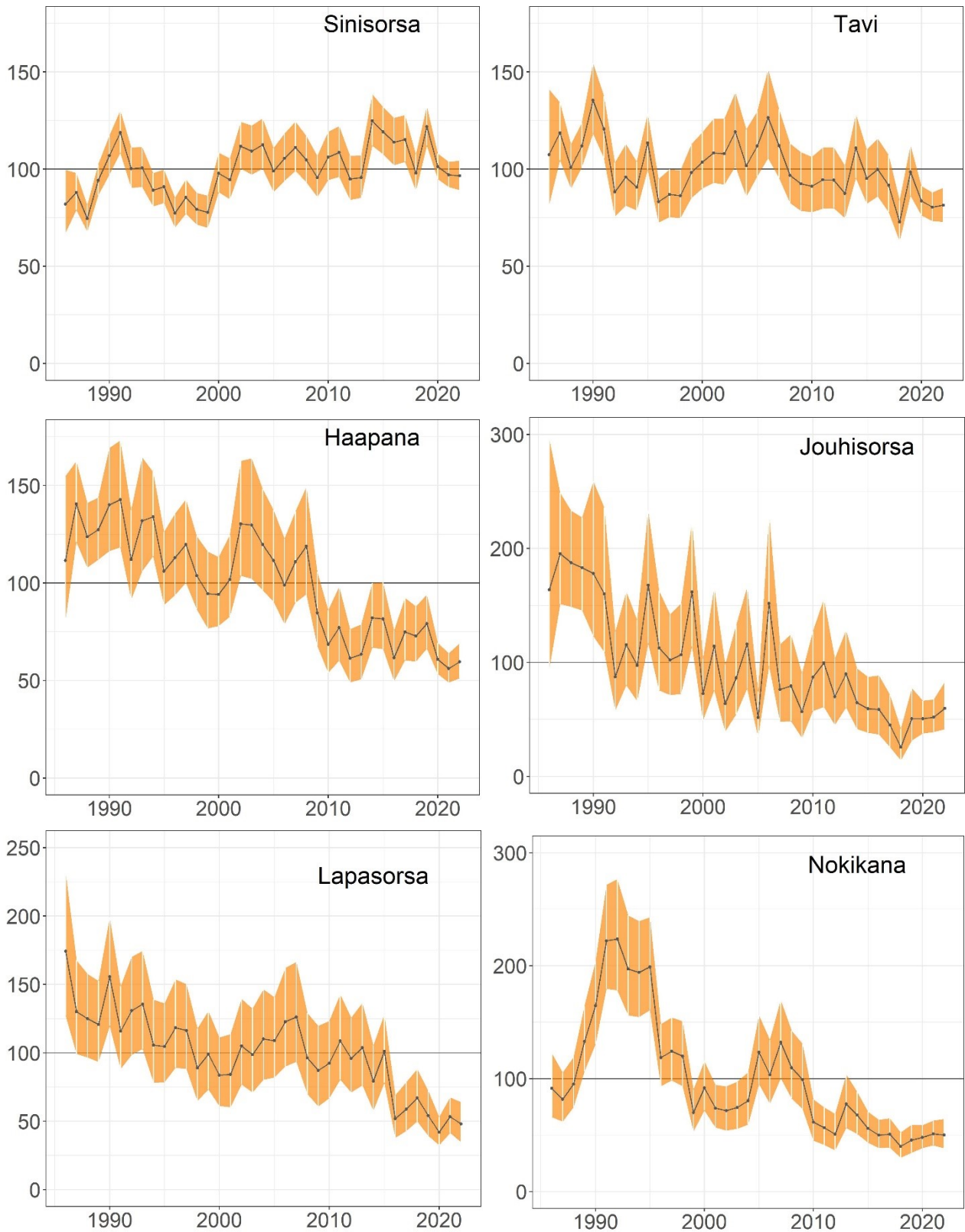
Vesilintukantojen tila ja lajien metsästyksistä

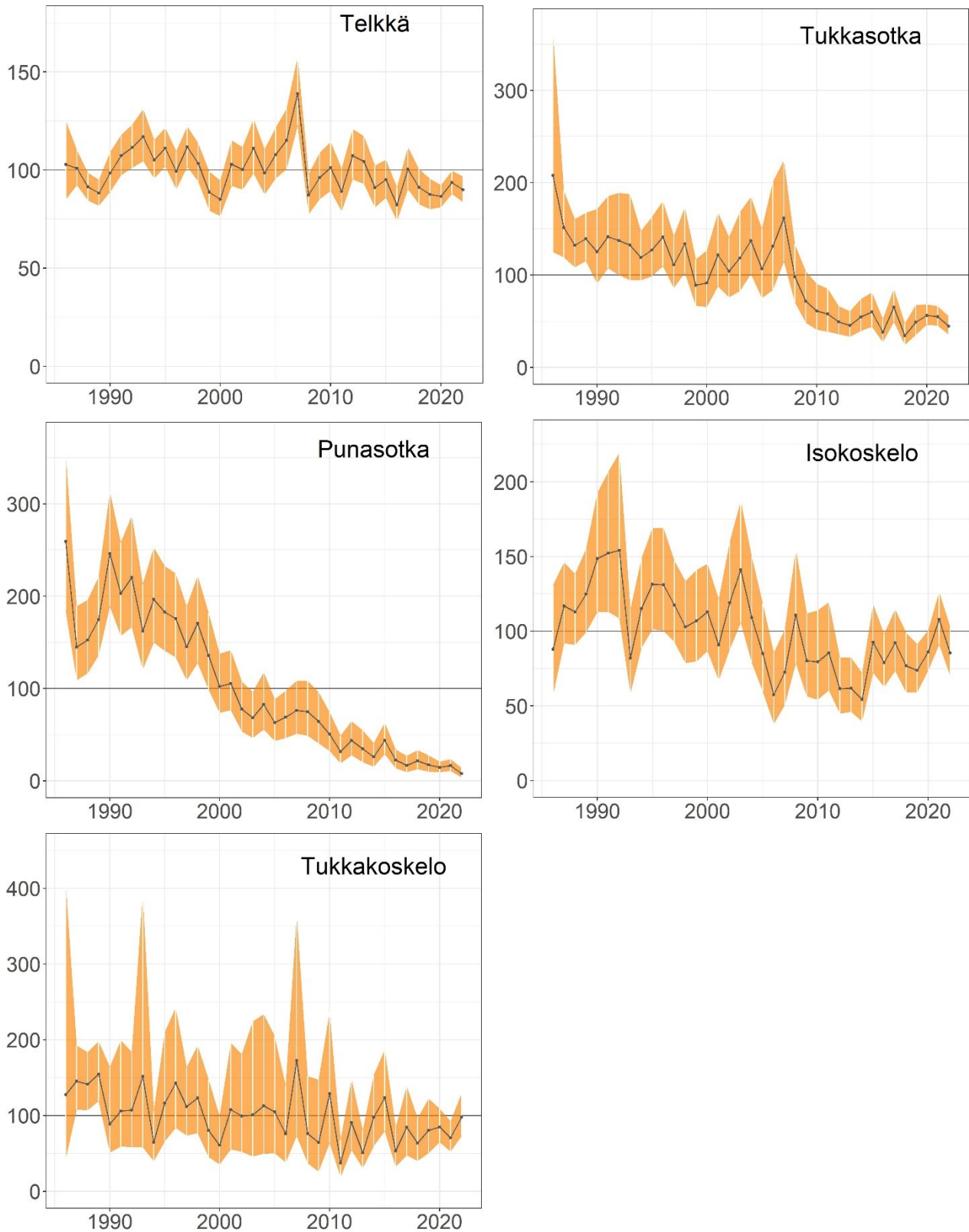
Luonnonvarakeskuksen ja Luonnontieteellisen keskusmuseon vesilintulaskentojen perusteella^{1 2} sinisorsan pesimäkanta on ollut pitkällä aikavälillä kasvussa, mutta 2010-luvun puolivälissä kasvu taittui. Viimeisen kymmenen vuoden (2013–2022) aikana kannankehityksessä on havaittavissa laskua -13 %. Kanta oli 2022 kuitenkin pitkän aikavälin (1986–2022) keskiarvon tuntumassa. Tavin pesimäkanta on taantunut sekä pitkällä että lyhyellä aikavälillä ja oli vuonna 2022 19 % pitkäaikaista keskiarvoa pienempi. Teljän pesimäkanta on taantunut pitkällä aikavälillä, mutta viimeisen kymmenen vuoden aikana ei ole tunnistettavasti muutosta valtakunnallisessa pesimäkannan koossa. Kanta pieneni hieman vuodesta 2021 ja pysyi edelleen pitkän aikavälin keskiarvon alapuolella. Haapanan pesimäkanta on taantunut voimakkaasti ja lähes yhtäjaksoisesti 1990-luvun puolivälistä lähtien. Pesimäkantaindeksi putosi vuonna 2021 koko seurantajakson alhaisimmalle tasolle ja on edelleen 2022 liki samalla tasolla.

¹ Luonnonvarakeskus. 2021. Pesivien vesilintuparien määrä on viime vuoden tasolla, sinisorsalla erinomainen poikastuotto. Uutinen 17.8.2021. <https://www.luke.fi/fi/uutiset/pesivien-vesilintuparien-maara-on-viime-vuoden-tasolla-sinisorsalla-erinomainen-poikastuotto>

² Piha, M., Lindén, A., Lehikoinen, A. & Rajala, T. 2022. Vesilintuseurannan tulokset 2022. Luonnonvara- ja biotalouden tutkimus 66/2022. Luonnonvarakeskus. Helsinki. 19 s. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-380-484-5>

Harvalukuisempien ja jo pidemmän aikaa taantuneiden riistavesilintujen: jouhisorsa, tukkasotka, lapasorsa, heinätavi, nokikana ja punasotkan kantojen taantuma on jatkunut jo yli 15 vuotta.

Kaavio 1. Luonnonvarakeskuksen ja Luomuksen vesilintukantojen seurannan tulokset 1986-2022.

Monet vähenevistä riistavesilinnuista ja myös joukko yleisiäkin riistolajeja on listattu uhanalaisiksi joko Suomessa, Itämerellä, EU:ssa tai maailmanlaajuisesti: haapana, jouhisorsa, tukkasotka, lapasorsa, heinätavi, nokikana, punasotka, metsähänhi, haahka ja alli (maailmanlaajuisesti).

Laji	Suomen kanta			Kannan muutos EU:n lintudirektiivin raportti		Suomen UHEX
	Paria	Muutos % 1986-2022	Muutos % 10 v. 2013-2022	Pitkä aikaväli (lintudir.) 1986-2018	Lyhyt aikaväli (lintudir.) 2007-2018	
Sinisorsa	238 000	+24 %	-13 %	+26 %	-4 %	LC
Tavi	204 000	-20 %	-19 %	-18 %	-20 %	LC
Haapana	36 500	-56 %	-19 %	-51 %	-46 %	VU
Jouhisorsa	10 500	-74 %	-32 %	-79 %	-61 %	VU
Lapasorsa	8 800	-60 %	-53 %	-31 %	-38 %	LC
Heinätavi	1 000			-65 %		VU
Telkkä	122 000	-11 %	-8 %	-11 %	-24 %	LC
Tukkasotka	120 000	-75 %	-2 %	-61 %	-45 %	EN
Punasotka	675	-95 %	-71 %	-92 %	-86 %	CR
Isokoskelo	33 700	-43 %	+46 %	-2 %	+32 %	NT
Tukkakoskelo	31 600	-43 %	+15 %	-18 %	-22 %	NT
Nokikana	2 900	-71 %	-33 %	-71 %	-72 %	EN
Metsähanhi	1 700			x	=	VU
Merihanhi	6 600			+666 %	+13 %	LC
Kanadanhanhi	5 700			+782 %	+117 %	LC
Haahka	108 500			-24 %	-22 %	EN
Alli	1 750			x	x	NT

Taulukko 1. Suomen vesilintukantojen parimäärä, kannan muutos vuosina 1986-2022 ja 2013-2022 Luonnonvarakeskuksen ja Luomuksen vesilintuseurantojen perusteella, kannan muutokset EU:n lintudirektiivin raportissa 2013-2018 sekä viimeisimmässä uhanalaisuusarvioinnissa (UHEX): LC=elinvoimainen, NT=silmälläpidettävä, VU=vaarantunut, EN=erittäin uhanalainen, CR=äärimmäisen uhanalainen.

Vesilintukantojen vähenemisen tärkeimpinä syinä on pidetty niiden elinympäristöissä tapahtuneita muutoksia, kuten liikaa rehevöitymistä ja petojen saalistusta (Pöysä ym. 2013, Lehikoinen ym. 2016). Vierasperdoista etenkin supikoira on runsastunut ja levittäytynyt entistä laajemmalle alueelle, ja supikoiran saalistuksella tiedetään olevan negatiivinen vaikutus vesilintujen poikastuottoon (Väänänen ym. 2007). Luontaisista pedoista ketun määrät ovat vähentyneet Luonnonvarakeskuksen riistakolmiolaskennoissa (Luonnonvarakeskus 2022) ja variksen Luonnontieteellisen keskusmuseon seurannoissa (Väisänen ym. 2018). Voimakkaasti runsastunut laulujoutsen ei nykytietämyksen valossa ole vaikuttanut vesilintukantoihin negatiivisesti (Holopainen ym. 2022). Ilmastolliset tekijät voivat myös vaikuttaa vesilintukantoihin. Esimerkiksi yleisesti kannat

kasvavat leutojen talvien jälkeen, jolloin talvikuolleisuus on oletettavasti alhaisempaa. Kuitenkin pitkäaikainen kannankehitys vesilinnuilla on ilmastonmuutoksen leudontamista talvista huolimatta negatiivinen, viime aikoina jopa kosteikkojen yleissorsalla sinisorsallakin, mikä viittaa siihen, että kannanlaskun taustalla on jotkin muut tekijät kuin ilmastomuuttajat (Pavon-Jordan ym. 2022). Vesilintujen metsästyksellä voi olla myös merkitystä vesilintukantoihin. Esimerkiksi vuosina 1986-1997 Suomessa eniten metsästetyillä vesilintulajeilla oli kaikkein negatiivisin kannankehitys (Pöysä ym. 2013).

Yleisimpien riistavesilintujen saalismäärät ovat laskeneet viime vuosikymmeninä. Yleisimmän saalislajin, sinisorsan saalis määrä on viimeisen kymmenen vuoden aikana laskenut noin 265 000 linnusta noin 200 000 lintuun, eli vähentynyt 25 %. Saalistilasto perustuu Luonnonvarakeskuksen vapaaehtoiseen otantakyselyyn metsästäjille. Myös harvalukuisten vesilintulajien saalismäärät ovat vähentyneet, mikä heijastaa todennäköisesti kannoissa tapahtunutta taantumaa.

Laji	Suomen kanta		Kannan muutos EU:n lintudirektiivin raportti		Saalis 2010-2019		Suomen saalis 2010-2019 suhteessa AEWA- populaati- oon
	Paria	Muutos % 10 v. 2013- 2022	Pitkä ai- kaväli (lintu- dir.) 1986- 2018	Lyhyt ai- kaväli (lintu- dir.) 2007- 2018	Min	Max	Max saalis %
Sinisorsa	238 000	-13 %	+26 %	-4 %	157 600	282 400	4-6 %
Tavi	204 000	-19 %	-18 %	-20 %	77 500	126 200	19 %
Haapana	36 500	-19 %	-51 %	-46 %	18 400	38 500	3 %
Jouhisorsa	10 500	-32 %	-79 %	-61 %	1 800	7 400	10 %
Lapasorsa	8 800	-53 %	-31 %	-38 %	800	4 300	5-6 %
Heinätaavi	1 000		-65 %		(yhd. tavi)		-
Telkkä	122 000	-8 %	-11 %	-24 %	27 000	52 500	3-7 %
Tukkasotka	120 000	-2 %	-61 %	-45 %	400	3 400	0,4 %
Punasotka	675	-71 %	-92 %	-86 %	100/0 ³	2 200	1,5 %
Isokoskelo	33 700	+46 %	-2 %	+32 %	1 400	5 100	2-3 %
Tukkakoskelo	31 600	+15 %	-18 %	-22 %	100/0 ⁴	3 700	2-4 %
Nokikana	2 900	-33 %	-71 %	-72 %	0	1 100	0,1 %
Metsähanhi	1 700		x	=	100/0 ⁵	5 100	5-6 %
Merihanhi	6 600		+666 %	+13 %	3 000	8 900	1 % 7 %
Kanadanhanhi	5 700		+782 %	+117 %	3 200	8 500	-
Haahka	108 500		-24 %	-22 %	1 100	7 100	0,7-1,2
Alli	1 750		x	x	1 800	19 400	1,2 %

³ Rauhoitettu vuodesta 2018-

⁴ Rauhoitettu vuodesta 2018-

⁵ Rauhoitettu 2014-2016

Taulukko 2. Suomen vesilintujen pesimäkanta, kannan kehitys EU:n lintudirektiivin raportissa 2013-2018, pienin ja suurin vuosittainen metsästysaalis vuosina 2010-2019 ja suurin vuosittainen metsästysaalis suhteessa AEWA-populaatioon.

Vesilintujen metsästyksen osallistuvien metsästäjien määrä on viime vuosikymmenellä vähentynyt noin neljänneksellä 79 000 metsästäjään ja entistä pienempi osa metsästäjistä saa aiempaa suuremman osan vesilintusaaliista (Pellikka ym. 2018).

Suomen vesilintujen metsästysaaliit ovat osalla lajeista erittäin suuria verrattuna kotimaassa pesivän kannan kokoon, mutta tavin ja jouhisorsan osalta erittäin suuria myös suhteessa kansainväliseen AEWA:n pesimäpopulaatioon (Taulukko 2). Näiden tarkasteltujen kantojen lisäksi Suomessa tapahtuva metsästys voi kohdistua osittain myös muihin muualla pesiviin, syksyllä Suomen kautta muuttaviin kantoihin. Metsästyksen kestävyysvarmistamista vaikeuttaa, että ei tiedetä tarkkaan, millä tavalla metsästysverotus kohdistuu eri kantoihin.

Laji	2020	2021	2022
Sinisorsa	194 700	186 700	ei saatavilla
Tavi	49 000	68 100	ei saatavilla
Telkkä	32 000	19 000	ei saatavilla
Haapana	4 034	3 389	2 958
Jouhisorsa	804	775	831
Lapasorsa	406	436	419
Heinätavi	821	647	514
Tukkasotka	146	179	177
Isokoskelo	306	187	163
Nokikana	48	55	29
Haahka	327	257	150
Alli	596	424	294
Kanadanhanhi	5 900	4 300	ei saatavilla

Taulukko 3. Vesilintusaalis Suomessa vuosina 2020-2022. Yleisimpien lajien sinisorsa, tavin, telkän ja kanadanhanhen saalistilasto perustuu otantakyselyyn. Taantuneilla ja/tai harvalukuisilla lajeilla saalistilastoinnin menetelmä vaihtuu vuodesta 2020 alkaen lakisääteiseen saalistilastointiin ja siihen perustuvat saalismäärät merkitty kursivilla. Lähde: Luke (2020-2021), Suomen riistakeskus (2022).

2. Lainsäädäntö

2.1. KV- ja EU-tason lainsäädäntö

Afrikan ja Euraasian muuttavien vesilintujen suojelusta tehty sopimus (AEWA)

Suomessa metsästettävät riistavesilinnut kuuluvat Afrikan ja Euraasian muuttavien vesilintujen suojelusta tehdyn sopimuksen (SopS 9/2000), jäljempänä *AEWA-sopimus*, piiriin. AEWA-sopimuksen liitteen 3 toimintasuunnitelman taulukossa 1 on suojeluluokitus kullekin populaatiolle, jonka mukaan säädelty metsästys voidaan sallia säädeltyinä sarakkeen B lajeille ja C-sarakkeen lajeille, mutta pääsääntöisesti sarakkeen A luokitukseen kuuluvien kantojen metsästys olisi kiellettävä.

EU:n lintudirektiivi

Lintujen metsästystä säätelee myös Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2009/147/EY luonnonvaraisten lintujen suojelusta, jäljempänä *lintudirektiivi*. Kaikki riistavesilinnut kuuluvat lintudirektiivin 1 artiklassa tarkoitettuihin lajeihin ja liitteen II A-osan lajeihin. Lintudirektiivin 2 artiklan mukaan jäsenvaltioiden

on toteutettava kaikki tarvittavat toimenpiteet 1 artiklassa tarkoitettujen lintulajien kantojen ylläpitämiseksi sellaisella tasolla, joka vastaa erityisesti ekologisia, tieteellisiä ja sivistyksellisiä vaatimuksia ottaen huomioon taloudelliset ja virkistykseen liittyvät vaatimukset, taikka näiden kantojen mukauttamiseksi tähän tasoon.

Lintudirektiivin 7 artiklan mukaan liitteessä II lueteltujen lajien kantojen koon, maantieteellisen levinneisyyden ja lisääntymisnopeuden takia koko yhteisössä niitä voidaan metsästää kansallisen lainsäädännön mukaisesti. Liitteessä II olevassa A-osassa lueteltuja lajeja saa metsästää koko yhteisön alueella. Liitteessä II olevassa B-osassa lueteltuja lajeja saa metsästää niissä jäsenvaltioissa, jotka liitteessä on erikseen mainittu.

Jäsenvaltioiden on varmistettava, että lajien metsästys ei vaaranna suojelutoimenpiteitä niiden levinneisyysalueella. Edelleen 7 artiklan mukaan jäsenvaltion on varmistettava, että metsästys harjoitettuna voimassa olevien kansallisten toimenpiteiden mukaisesti vastaa kyseisten lintulajien järkevän hyödyntämisen ja ekologisesti tasapainoisen sääntelyn periaatteita ja että tämä käytäntö näiden lajien ja etenkin muuttavien lajien kantojen osalta on sopusoinnussa 2 artiklasta seuraavien toimenpiteiden kanssa.

EU:n biodiversiteettistrategian myötä komissio on tehostamassa lintudirektiivin toimeenpanoa merkittävästi. Komissio toteaa, että biodiversiteettistrategian ydin on direktiivien tehokkaampi toimeenpano, joten se uhkaa käynnistää jäsenvaltioita vastaan valvontamenettelyjä, mikäli metsästys sallitaan, vaikka kantojen elvyttämiseksi ei tehdä riittäviä toimenpiteitä.

EU:n komission julkaisi 23.10.2020 ehdotuksen suunnitelmaksi ”Heikentyneessä tilassa olevien metsästettävien lintulajien suojelutilanteen parantaminen”. EU-tasolla taantuneita lajeja ovat mm. tavi, haapana, jouhisorsa, lapasorsa, heinätavi, tukkasotka, tukkakoskelo, punasotka ja nokikana. Komissio on perustanut vuoden 2022 alussa työryhmän taantuvien lajien elvyttämiseksi. Komissio vetoaa lintudirektiivin 7 artiklan velvoitteeseen, että ennen taantuvien lajien metsästyksen sallimista, jäsenvaltion on osoitettava, että metsästys on kestävä. Komissio korostaa lintudirektiivin tulkintaohjeen linjausta, että vähenevän lintulajin metsästys ei voi olla kestävä (juridinen edellytys metsästyksen sallimiselle lintu-direktiivin 7 artiklassa), ellei se ole osana toimivaa hoitosuunnitelmaa, joka sisältää myös elinympäristöjen hoidon ja muita tarvittavia toimenpiteitä, joiden yhteisvaikutuksella taantuma lopulta pysähtyy ja kanta kääntyy elpymään.

Komission 7.11.2022 työryhmässä esittelemässä lähestymistavassa⁶ esitetään metsästettävien taantuvien lajien⁷ osalta sitä, että ne luokitellaan eri luokkiin, esimerkiksi lajeihin, joilla säilyvyys on kriittinen/tärkeä tekijä populaation dynamiikassa ja metsästyksen vaikutusta säilyvyyteen ei tiedetä (luokka 5). Lähestymistavassa on esitetty tällaisille lajeille toimenpiteet sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä.

EU:n lintudirektiiviä koskeva oikeuskäytäntö on otettava huomioon metsästyksen säätelyssä. Komission tulkintaohjeen mukaan⁸ Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen johdonmukaisen oikeuskäytännön mukaan ”lintudirektiivissä ei anneta kansallisille viranomaisille oikeutta vahvistaa kyseisenlaisia, lintulajien perusteella porrastettuja päivämääriä, paitsi jos asianomainen jäsenvaltio voi kuhunkin erityistapaukseen soveltuvien tieteellisten ja teknisten seikkojen perusteella näyttää toteen, että metsästyskauden päättymispäivien porrastaminen ei estä niiden lintulajien täyttä suojelua, joihin tämä porrastaminen saattaa vaikuttaa”. Siksi yleisiä puolisukel-tajasorsalajeja erehdyttävän paljon muistuttavien yksittäisten taantuvien lajien suojelemiseksi perusteltu hämämetsästyksen kieltä olisi tarpeen säätää kattamaan kaikki vesilinnut, ellei voida osoittaa, että lajista erehdyttämisen vaara ei estä taantuvien lintulajien täyttä suojelua.

⁶ Approach towards Annex II species not in a secure status. Overview of its implementation. Joseph van der Stegen, Nature Conservation Unit DG Environment. 2nd Meeting of the Task Force of the Recovery of Birds. 7.11.2022

<https://circabc.europa.eu/ui/group/e21159fc-a026-4045-a47f-9ff1a319e1c5/library/9e0cbe4a-ca32-4dfc-8014-6f8f205c7c98/details>

⁷ Review of data on Birds Directive Annex II species with non-Secure status. Version 8 – For the specifications of the contract on the recovery of birds. 26.4.2022. S. 45-47. <https://circabc.europa.eu/ui/group/e21159fc-a026-4045-a47f-9ff1a319e1c5/library/cef209ac-ad6d-487f-b186-a81bd2d2b8c9/details>

⁸ Euroopan komissio. 2008. Luonnonvaraisten lintujen suojelusta annetun neuvoston direktiivin 79/409/ETY (”lintudirektiivi”) mukaisesti harjoitettavaa metsästystä koskeva ohjeasiakirja. Helmikuu 2008. https://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/wild-birds/hunting/docs/hunting_guide_fi.pdf

2.2. Kansallinen lainsäädäntö

Metsästyslaki ja sen nojalla annetut säädökset

Metsästyslain (615/1993) 20 §:n 1 momentin mukaan metsästystä on harjoitettava kestävän käytön periaatteiden mukaisesti ja siten, että riistaeläinkannat eivät vaarannu, luontoa ei tarpeettomasti vahingoiteta, riistakantaa ei vaaranneta eikä eläimille tuoteta tarpeetonta kärsimystä. Metsästyslain järjestelmässä riistaeläinlajien metsästämistä rajoitetaan ensisijaisesti metsästyslain 37 §:n nojalla valtioneuvoston asetuksella säädetyllä vuosittaisella yleisellä rauhoitusajalla. Metsästysasetuksen (666/1993) 24 §:n 1 momentin 16 kohdassa on säädetty kanadanhanhen, merihanhen, metsähanhen, heinäorsan, tavin, haapanan, jouhisorsan, heinätavin, lapasorsan, punasotkan, tukkasotkan, telkän, nokikanan, lehtokurpan sekä naarashaahkan yleinen rauhoitusaika 1.1.–20.8. kello 12.00 saakka. 17 kohdassa on säädetty uroshaahkan yleinen rauhoitusaika tammikuun 1 päivästä toukuu-kuun 31 päivään. 18 kohdassa on säädetty allin, tukkakoskelon ja isokoskelon yleinen rauhoitusaika tammi-kuun 1 päivästä elokuun 31 päivään. Lisäksi metsästyslain 38 §:ssä on säädetty maa- ja metsätalousministeriölle toimivalta kieltää tai rajoittaa metsästäminen tilapäisesti enintään kolmen vuoden määräajaksi maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Sen estämättä mitä 1 momentin 16 kohdassa säädetään, saa kanadanhanhea ja merihanhea metsästä pelloilta elokuun 10 päivästä elokuun 20 päivään kello 12.00 asti.

Metsästyslain 38 § on muutettu 1.8.2017 voimaan tulevalla lailla (504/2017). Sen mukaan, jos riistaeläinlajin kanta heikkenee pysyvästi tai tilapäisesti lajin esiintymisalueella tai osalla esiintymisaluetta, voidaan maa- ja metsätalousministeriön asetuksella kyseisen riistaeläinlajin metsästäystä rajoittaa tai se voidaan kieltää kokonaan. Riistaeläinlajin metsästäystä voidaan rajoittaa tai se voidaan kieltää myös, jos tavoiteltava riistaeläinlajin leviäminen tai metsästyksen tarkoituksenmukainen järjestäminen sitä edellyttää. Metsästyksen rajoittaminen voi tarkoittaa myös velvoitetta merkitä saalis tunnistemerkillä. Rajoitus tai kieltäminen voi olla voimassa korkeintaan kolme vuotta. Jos riistaeläinlajin kanta voimistuu elinvoimaiseksi, rajoitus tai kieltäminen tulee kumota ennen määräjän päättymistä. Rajoitus tai kieltäminen voi olla: 1) alueellinen; 2) ajallinen; 3) saaliseläimen sukupuolta koskeva; 4) metsästäjäkohtainen saaliskiintiö; tai 5) pyyntivälinettä tai pyyntimenetelmää koskeva. Rajoituksesta, kiellosta tai tunnistemerkistä säädetään tarkemmin maa- ja metsätalousministeriön asetuksella. Maa- ja metsätalousministeriön on kuultava ennen asetuksen antamista niitä riistanhoitoyhdistyksiä, joiden toiminta-alueella rajoitus tai kieltäminen koskee.

Kysymyksessä on siten erityisesti vuosittaisten kannanvaihteluiden perusteella tapahtuvan tilapäisen metsästyksen säätelyn mahdollistamiseksi säädetty toimivalta, jota korostaa toisaalta velvoite kumota kieltäminen tai rajoitus ennen määräjän päättymistä, jos riistaeläinkanta voimistuu elinvoimaiseksi. Käytännössä alueelliset rajoitukset tulee toteuttaa selkeästi siten, ettei niiden alueellisesta ulottuvuudesta synny epäselvyyttä. Kysymyksessä ei siis ole mihinkään tiettyyn uhanalaisuusarviointiin sidottu toimivalta, vaan riistakantojen vuotuisen vaihtelun seurannan perusteella sovellettu toimivalta. Tältä osin aiempaa käytäntöä ei ole ollut tarkoitus muuttaa metsästyslain muuttamisen yhteydessä.

Maa- ja metsätalousministeriön asetuksella on kielletty kokonaan punasotkan metsästäminen metsästysvuosina 2021-2023 (594/2021), rajoitettu allin metsästäystä (592/2021) ja haahkan metsästäystä (341/2022). Lisäksi on valmisteltu esitykset merihanhen ja metsähanhen metsästyksen kieltämisestä osassa maata edellisten vuosien rajoitusten jatkamiseksi pääosin samalla tavalla.

Saalistilastoinnin tarkentamiseksi metsästysasetuksen 5 a §:ssä on säädetty (asetuksen muutos 392/2018), että saaliiksi saadusta merihanhasta, metsähanhasta, haapanasta, jouhisorsasta, heinästavista, lapasorsasta, punasotkasta, tukkasotkasta, haahkasta, allista, tukkakoskelosta, isokoskelosta sekä nokikanasta on tehtävä saalisilmoitus Suomen riistakeskuksen vahvistamalla lomakkeella tai sähköisen palvelun kautta Suomen riistakeskukselle. Saalisilmoitus on tehtävä seitsemän vuorokauden kuluessa eläimen pyydystämisestä. Saalisilmoituksessa on oltava seuraavat tiedot: 1) metsästäjän nimi ja metsästäjänumero; 2) pyydystettyjen eläinten määrä; 3) pyyntipäivämäärä; 4) kunta, jossa yksilö saatiin saaliiksi. Metsästäjä voi tehdä saalisilmoituksen helposti sähköisen Oma.riista.fi -verkkopalvelun kautta.

3 Vastuullisen vesilintujen metsästyksen strategia – työryhmän ehdotus

Maa- ja metsätalousministeriö on 24.5.2022 asettanut riistalintutarhauksen ja vastuullisen vesilintujen metsästyksen strategiaa valmistelevan työryhmän (VN/11484/2022). Työryhmän ehdotus vastuullisen vesilintujen metsästyksen strategiaksi valmistui helmikuussa 2023⁹.

Työryhmän ehdotuksessa todetaan, että osa vesilinnustuksen perinteisistä käytännöistä ja toisaalta viimeaikaisesta kehityksestä aiheuttavat ristiriitoja niin metsästäjäkunnan sisällä kuin metsästäjien ja sidosryhmien välillä. Riistavesilintulajien toisistaan poikkeavat kannanhoidolliset tavoitteet ja tarpeet, yhteiskunnan muuttuvat normit, vesilinnustuksessa tapahtuneet muutokset sekä muun muassa lintuinfluenssan leviäminen ovat johtaneet tilanteeseen, missä tähän asti käytössä olleet, erityisesti sorsien, metsästyssäätelyn mekanismit sekä voimallisen riistanruokinnan ja lintutarhauksen tautiriskien hallinta eivät enää toimi tarkoituksenmukaisella tavalla. Työryhmä ehdottaa, että tavoitteeksi asetettaisiin, että vesilintukantojen taantuma pysäytetään ja taantuneet kannat elvytetään elinvoimaisiksi. Kannankehitys käännetään selvästi positiiviseksi vuoteen 2030 mennessä: sinisorsa, tavi, haapana, jouhisorsa, lapasorsa, heinätavi, telkkä, tukkasotka, tukkakoskelo ja nokikana. Kannankehitys käännetään vakaaksi vuoteen 2030 mennessä: punasotka, haahka ja alli. Näiden lajien kannanhoidossa tarvitaan myös vahvaa kansainvälistä yhteistyötä allin ja haahkan KV-hoitosuunnitelmien toimenpiteiden toteuttamiseksi. Toisena tavoitteena vesilintujen metsästäjien osaamista, eettisyyttä ja vastuullisuutta lisätään.

Työryhmä toteaa, että eri vesilintulajien kantojen tilassa on suurta vaihtelua, ja niiden kestävyys metsästyserotukselle on erilainen. Monet lajit muistuttavat toisiaan rakenteellisesti ja kooltaan, ja huonoissa valaistusolosuhteissa niiden erottaminen esim. lentokuvion perusteella on vaikeaa kokeneellekin lintuharrastajalle tai metsästäjälle. Lajien erottamisen vaikeus on tunnistettu useissa maissa, joissa metsästystä hämäräaikaan on jo rajoitettu. Usein käytetty rajoitus on tunti ennen auringonnousua, ja tunti auringonlaskun jälkeen. Lajintunnistuksen lisäksi paremmissa valaistusolosuhteissa ampuminen helpottaa etäisyyden arviointia lintuun, millä on suuri merkitys haavakoiden vähentämisessä. Lähestyvä lintu havaitaan aiemmin, mikä parantaa ampumatilannetta ja osumatarkkuutta. Myös haavakoiden etsiminen on helpompaa ennen pimeää. Hämärässä ampumisen sosiaalinen kestävyys on niin ikään heikko, ja aiheuttaa konflikteja metsästäjien ja paikallisten asukkaiden välillä.

Työryhmän toimenpide-ehdotuksiin sisältyy lainsäädäntömuutos hämärämetsästyksen kieltämiseksi tunti auringon laskun jälkeen ja jatkuen tuntiin ennen auringon nousua.

Muita ehdotettuja toimenpiteitä ovat lajikohtaiset metsästyskiellot, ensivaiheessa erityisesti taantuvien puolisukeltajasorsien metsästysverotusta rajoitetaan tiukasti, keinotekoisien ravintohoukuttimen käytön rajoittaminen metsästyksessä, vesilintujen metsästyksen kehitetään kannanvaihteluihin sopeutuva metsästyksen säätelyjärjestelmä sekä heikentyneiden elinympäristöjen parantaminen SOTKA-hankkeen ja Helmi-ohjelman toimenpiteiden mukaisesti: lintuvesien kunnostaminen ja hoito, kosteikkojen perustaminen, pesimärauhan turvaaminen tehokkaalla vieraspetotorjunnalla sekä riittävän laajan levähdysalueverkoston luominen.

4 Vesilintujen hämärämetsästyksen kieltäminen metsästysvuosina 2023–2026

⁹ [https://mmm.fi/documents/1410837/0/Vastuullisen+vesilintujen+mets%C3%A4styksen+ja+riistalintutarhauksen+strategia_ty%C3%B6ryhm%C3%A4n+ehdotus+\(1\).pdf/75679f17-9e50-7d15-3a17-7fc3f8cd67f3/Vastuullisen+vesilintujen+mets%C3%A4styksen+ja+riistalintutarhauksen+strategia_ty%C3%B6ryhm%C3%A4n+ehdotus+\(1\).pdf?t=1678090937227](https://mmm.fi/documents/1410837/0/Vastuullisen+vesilintujen+mets%C3%A4styksen+ja+riistalintutarhauksen+strategia_ty%C3%B6ryhm%C3%A4n+ehdotus+(1).pdf/75679f17-9e50-7d15-3a17-7fc3f8cd67f3/Vastuullisen+vesilintujen+mets%C3%A4styksen+ja+riistalintutarhauksen+strategia_ty%C3%B6ryhm%C3%A4n+ehdotus+(1).pdf?t=1678090937227)

Metsästyslain 38 §:n nojalla maa- ja metsätalousministeriön asetuksella kiellettäisiin vesilintujen metsästys auringonlaskua seuraavan tunnin päättymisestä auringonnousua edeltävän tunnin alkuun asti. Seuraavien riis- talajien kanta on heikentynyt pysyvästi tai tilapäisesti: tavi, haapana, jouhisorsa, lapasorsa, heinätavi, tukka- sotka, punasotka ja nokikana. Sen lisäksi metsästyslain 38 §:n nojalla voidaan metsästystä rajoittaa tai kieltää myös, jos metsästyksen tarkoituksenmukainen järjestäminen sitä edellyttää. Vesilintujen metsästyksen tar- koituksenmukainen järjestäminen edellyttäisi, että lintujen lajintunnistukselle on olemassa riittävät valaistus- olosuhteen, mikä vähentäisi todennäköisyyttä ampua vahingossa rauhoitettuja lajeja ja toisaalta mahdollis- taisi myös paremmin jättää vapaaehtoisesti ampumatta taantuneita mutta metsästettäviä lajeja. Siksi yleisiä puolisukelajasorsalajeja erehdyttävän paljon muistuttavien yksittäisten taantuvien lajien suojelemiseksi pe- rusteltu hämäämetsästyksen kieltö olisi tarpeen säätää kattamaan kaikki vesilinnut, mukaan lukien vielä tällä hetkellä vain lievästi vähentyneet lajit sinisorsa ja telkkä. Hämäämetsästyksen kiellon on myös valvonnan järjestämisen vuoksi oltava kaikki vesilinnut kattava.

Vesilinnulla tarkoitettaisiin heinäorsaa, tavia, haapanaa, jouhisorsaa, lapasorsaa, heinätavia, telkkää, tukka- sotkaa, punasotkaa, nokikanaa, kanadanhanhea, merihanhea, metsähanhea, allia, haahkaa, isokoskeloa ja tuk- kakoskeloa.

Auringon nousu on se kellonlyömä, jolloin auringon yläreuna tulee esille horisontin takaa. Vastaavasti lasku- aika on silloin, kun yläreuna häviää paikkakunnan horisontin taakse. Auringon nousu ja laskuajat vaihtelevat eri paikkakunnilla riippuen paikan sijainnista leveys- ja pituuspiireillä ja riippuen vuodenaajasta.

Suomen viralliset auringon nousu- ja laskuajat määritetään Helsingin yliopiston julkaisemassa almanakassa (Taulukko 1). Esimerkiksi vuonna 2023 elokuun 20 päivänä aurinko laskee Helsingissä klo 21.01, Oulussa 21.23 ja Utsjoella 21.55. Vuonna 2023 syyskuun 1 päivänä aurinko laskee Helsingissä klo 20.25, Oulussa 20.38 ja Utsjoella 20.55¹⁰. Ilmatieteen laitoksen ilmoittamat ajat ovat lähes identtisiä virallisen almanakan aikojen kanssa. Metsästäjän olisi tarkistettava ennen metsästyksen aloittamista kyseisen paikkakunnan auringon nousu-/laskuaika. Auringonnousu ja -laskuajat on saatavissa älypuhelimella esimerkiksi Ilmatieteenlai- toksen Sää-sovelluksesta.

Pv	Auringon nousut ja laskut vuonna 2023					
	Helsinki		Oulu		Utsjoki	
10.8.	5.20	21.29	4.45	21.59	3.41	22.49
20.8.	5.45	21.01	5.18	21.23	4.33	21.55
1.9.	6.14	20.25	5.56	20.38	5.26	20.55
10.9.	6.35	19.58	6.23	20.05	6.03	20.13
20.9.	6.59	19.27	6.53	19.28	6.43	19.26
1.10.	7.25	18.54	7.26	18.48	7.26	18.36
10.10.	7.47	18.27	7.54	18.15	8.02	17.55

Taulukko 4. Auringon nousut ja laskut vuonna 2023. Lähde: <https://almanakka.helsinki.fi/kalenteri-2023/?month=8>

Pohjois-Suomessa kesällä päivä on pidempi, mutta lyhenee syksyn edetessä. Hämärä taas on sitä pitempi, mitä loivemmin aurinko nousee ja laskee. Mitä lähempänä päiväntasaajaa havaintopiste sijaitsee, sitä lyhy- empi on hämärän hetki. Suomessa se on lyhimmillään syksyllä ja keväällä, jolloin Aurinko laskee jyrkästi ja pisimmillään vastaavasti talvella ja kesällä. Hämäräaika on pisimmillään kesällä ja talvella ja lyhimmillään keväällä ja syksyllä.

Maa- ja metsätalousministeriön tavoitteena on tämän asetuksen avulla osaltaan varmistaa, että vesilintukan- nat eivät vaarannu, luontoa ei tarpeettomasti vahingoiteta, riistakantaa ei vaaranneta eikä eläimille tuoteta

¹⁰ <https://almanakka.helsinki.fi/kalenteri-2023/?month=6>

tarpeetonta kärsimystä. Lisäksi tavoitteena on, että metsästyksen säättely noudattaa kestävän käytön periaatetta ja metsästyksessä olisi eettistä ja vastuullista.

1 §

Asetuksen 1 §:n 1 momentissa kielletäisiin vesilintujen metsästyksessä auringonlaskua seuraavan tunnin päättymisestä auringonnousua edeltävän tunnin alkuun asti.

2 § Voimaantulo

Asetuksen 2 §:n 1 momentissa säädettäisiin asetus tulemaan voimaan elokuussa 2023 vuoden määräajaksi 31.7.2026 saakka.

5 Esityksen vaikutukset

Hämärämetsästyksen kieltämisen positiivisia vaikutuksia ovat lajintunnistuksen ja amputilanteen parantuminen, sekä sosiaalisen kestävyuden paraneminen. Vesilintujen aktiivisin iltalentolo ajoittuu hämäräaikaan, joten hämärämetsästyksen kieltäminen todennäköisesti pienentää saaliita.

6 Asian valmistelu

Maa- ja metsätalousministeriössä on valmisteltu virkatyönä ehdotus maa- ja metsätalousministeriön asetukseksi nokikanan metsänhän metsästyksen kieltämisestä metsästysvuosina 2023–2026. Ehdotus perustuu maa- ja metsätalousministeriön asettaman riistalintutarhauksen ja vastuullisen vesilintujen metsästyksen strategiaa valmistelevan työryhmän ehdotukseen¹¹.

Asetusluonnoksesta pyydettiin lausuntoja seuraavilta tahoilta: Suomen riistakeskus, riistanhoitoyhdistykset, MMM/ruokaosasto, ympäristöministeriö, sisäministeriö, poliisihallitus, rajavartiolaitos, Luonnonvarakeskus (LUKE), Suomen ympäristökeskus, Helsingin yliopisto/Metsätieteiden osasto/Wetland Ecology Group, Luonnontieteellinen keskusmuseo, Metsähallitus, Saamelaiskäräjät, Suomen Metsästäjäliitto ry, Suomen Ammatti-riistanhoitajat ry, Luonnon- ja riistanhoitosäätiö, Suomen Kennelliitto ry:n metsästyskoiratyöryhmä, Metsästysspanielit ry, Suomen Pystykorvajärjestö r.y., Kanakoirakerho ry, Saksanseisojakerho ry, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto (MTK), Svenska lantbruksproducenternas centralförbund (SLC), Suomen Luonnonsuojeluliitto, BirdLife Suomi ry, WWF Suomi, Luonto-Liitto, Natur och Miljö r.f., Suomen eläinsuojeluyhdistysten liitto SEY ja Luonnonsuojeluliitto Tapiola ry.

Lausunnoissa todettiin pääosin seuraavaa: ...

7 Voimaantulo

Maa- ja metsätalousministeriön asetus ehdotetaan tulevaksi voimaan 1.8.2023 ja se olisi voimassa 31 päivään heinäkuuta 2026 asti.

¹¹ [https://mmm.fi/documents/1410837/0/Vastuullisen+vesilintujen+mets%C3%A4styksen+ja+riistalintutarhauksen+strategia_ty%C3%B6ryhm%C3%A4n+ehdotus+\(1\).pdf/75679f17-9e50-7d15-3a17-7fc3f8cd67f3/Vastuullisen+vesilintujen+mets%C3%A4styksen+ja+riistalintutarhauksen+strategia_ty%C3%B6ryhm%C3%A4n+ehdotus+\(1\).pdf?t=1678090937227](https://mmm.fi/documents/1410837/0/Vastuullisen+vesilintujen+mets%C3%A4styksen+ja+riistalintutarhauksen+strategia_ty%C3%B6ryhm%C3%A4n+ehdotus+(1).pdf/75679f17-9e50-7d15-3a17-7fc3f8cd67f3/Vastuullisen+vesilintujen+mets%C3%A4styksen+ja+riistalintutarhauksen+strategia_ty%C3%B6ryhm%C3%A4n+ehdotus+(1).pdf?t=1678090937227)